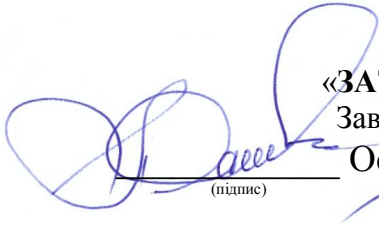

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
Острянко А.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

(назва навчальної дисципліни)

Освітня програма А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

2025–2026 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року.

Розробники: Ясновська Л.В., к.і.н., доцент, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історичне краєзнавство у профільній школі» є підготовка майбутнього вчителя до самостійної краєзнавчої діяльності в школі, дати знання, уміння і практичні навички здобуття знань про рідний край, про джерела, способи їх використання, форми організації краєзнавчої діяльності учнів, застосування краєзнавчої інформації на уроках і в позаурочній діяльності.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:	90	
- лекції	10	
- практичні / семінарські	10	
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	70	

Статус навчальної дисципліни _____ нормативна _____
(нормативна / вільного вибору)

Передумови для вивчення дисципліни Для результативного опанування знаннями, вміннями, навичками при вивченні даної дисципліни студент повинен мати базові знання з «Історія України», «Історична географія», «Історія української педагогічної думки».

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних *компетентностей*:

ЗК 01. Здатність цінувати українську культуру і мультикультурність у суспільстві, діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 02. Здатність до оригінального та критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 05. Здатність до генерування нових науково-теоретичних і практико-спрямованих ідей, критичного осмислення проблем у галузі освіти, педагогіки, історії та на межі цих галузей знань, до пошуку ефективних шляхів виявлення та розв'язання проблем, пов'язаних з професійною педагогічною діяльністю у різних середовищах.

ЗК 06. Здатність ефективно використовувати усно/письмово державну мову в усіх сферах суспільного життя, іноземну мову для професійного спілкування та розуміння іншомовних професійних текстів.

ФК 01. Здатність розуміти наукові здобутки у сфері освіти, педагогіки та історії, враховувати їх у професійній діяльності та запроваджувати в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

ФК 02. Здатність здійснювати наукові дослідження на засадах академічної доброчесності, опрацьовувати наукові та інформаційні джерела з педагогіки та історії, здатність до написання доповідей, статей.

ФК 4. Знання та володіння на фаховому рівні методами навчання історії, виховання та розвитку учнів.

ФК 6. Здатність забезпечувати учням здобуття освіти державною мовою, формувати їх мовно-комунікативні уміння.

ФК 7. Здатність доносити знання до учнів закладів загальної середньої освіти, формувати мотивацію та організовувати їхню пізнавальну діяльність при трансляції знань з історії.

ФК 8. Здатність до використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі та в наукових дослідженнях.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких *програмних результатів навчання*:

ПРН 3. Знання та розуміння теорії, методики і методології наукових досліджень з педагогіки та методики навчання історії на засадах академічної доброчесності.

ПРН 4. Здатність використовувати різноманітні форми і методи навчання історії, розвитку та виховання учнів у закладах загальної середньої освіти.

ПРН 5. Здатність забезпечувати набуття учнями закладів загальної середньої освіти системних знань про факти, події, явища в Україні та світі ХХ–ХХІ ст. з позицій цінності життя людини і досвіду українського державотворення в контексті світового історичного процесу, здатність поглиблювати інтерес учнів до історії як сфери знань і навчального предмета.

ПРН 6. Здатність добирати і використовувати сучасні інноваційні технології навчання історії, виховання і розвитку учнів.

ПРН 7. Здатність формувати у здобувачів освіти навички самостійної роботи.

ПРН 8. Здатність розвивати критичне та творче мислення учнів і формувати їх ціннісне ставлення до подій минулого та сучасного життя.

ПРН 9. Здатність сприяти розвитку особистості учня, яка має патріотичний світогляд, займає активну громадянську позицію, розуміє виклики глобалізованого світу через засвоєння історичних явищ і процесів, що стосуються історії України ХХ–ХХІ ст. та її місця у світі.

ПРН 10. Здатність створювати безпечне, рівноправне та психологічно-комфортне освітнє середовище в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

ПРН 11. Здатність аналізувати історичні події, явища та процеси у світі загалом та в Україні зокрема.

ПРН 12. Здатність визначати та аналізувати актуальні проблеми та наукові досягнення в галузі освіти, педагогіки та історичної науки.

ПРН 13. Вміння визначати актуальні напрями педагогічних досліджень, виконувати оригінальні наукові дослідження з педагогіки та методики викладання історії на засадах академічної доброчесності, готувати наукові статті та доповіді з педагогічних та історичних наук, аналізувати інформаційні джерела.

ПРН 14. Здатність до творчої, самостійної діяльності, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, оцінювання та забезпечення якості виконуваних робіт, створення проєктів та їх публічного захисту.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та методичні проблеми історичного краєзнавства у старшій школі												
Тема 1 Предмет, завдання і концепція курсу «Історичне краєзнавство у старшій школі».		2				4						
Разом за змістовим модулем 1	6	2				4						
Змістовий модуль 2. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні та на Чернігівщині: минуле і сучасність												
Тема 2. Зародження та становлення шкільного краєзнавчого руху	12	2	2			8						
Тема 3. Розвиток шкільного краєзнавства протягом XX – початку XXI ст.	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 2	26	4	4			18						
Змістовий модуль 3. Організаційні форми й основні напрями шкільної краєзнавчої роботи у старшій школі												

Тема 4. Методи історико-краєзнавчих досліджень та організаційні форми педагогічно-краєзнавчої роботи вчителя	20	2	2			16						
Тема 5. Напрями історичного краєзнавства у старшій школі	18	2	4			12						
Тема 6. Позаурочна дослідницька діяльність з історії України у старшій школі	20	2	6			12						
Разом за змістовим модулем 3	58	6	8			44						
Усього годин	90	10	10			70						

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: __ Усне опитування, участь у груповій роботі, творчі роботи, презентації __

Підсумковий контроль: __ залік __.

Розподіл балів за темами:

	Поточне оцінювання та самостійна робота						Підсумковий залік	Сума	
	Змістовий модуль 1	Змістовий Модуль 2		Змістовий модуль 3					
Тема			T1	T2	T3	T4	T5	25	100
Бали			15	15	15	15	15		

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм оцінювання результатів навчання здобувача освіти може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Пороговий рівень оцінки може визначатись за допомогою якісних критеріїв чотирирівневої шкали оцінювання (низький, середній, достатній, високий) результатів навчання і трансформуватись у відповідну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		

68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	F _x	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Матеріально-технічне забезпечення

Мультимедійний проектор, презентації Power Point.

При виконанні студентами семінарських та самостійних робіт використовуються звичайні персональні комп'ютери з операційною системою Windows-XP і вище та Microsoft Office.

При організації дистанційного навчання використовуються системи Moodle та Google Meet.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основна література

1. Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К., 2003.
2. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження пам'яток історії та культури в Україні. *Український історичний журнал*. 2003. № 3; 2004. № 2.
3. Дем'янчук Г.С., Дем'янчук Б.Г., Дем'янчук А.Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. К., 2006.
4. Голубко В., Середяк А., Генегга Р. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень : курс лекцій. Львів , 2011. 304 с.
5. Жупанський Я., Круль В. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства . *Краєзнавство*. 1994. № 1 – 2.
6. Концепція краєзнавчої освіти та виховання (шкільної, позашкільної, вищої педагогічної) / Уклад. В.В. Обозний. К.: Наук. світ, 2000. С. 36–37.
7. Основи краєзнавства: підручник для студентів закладів вищої освіти. Вид. 2-ге, доп. / За ред. О. П. Реєнта. Авт. кол.: Л. В. Баженов, Г. В. Бондаренко, В. Є. Голубко, О. П. Гончаров, О. Б. Коваленко, С. М. Куделко, М. Р. Литвин, Р. В. Маньковська, В. М. Мельниченко, О. Г. Павлова, С. Д. Панишко, С. І. Попович, В. С. Прокопчук, О. П. Реєнт (керівник), А. В. Середяк, О. А. Удод. НАН України. Національна спілка краєзнавців України. Київ, 2021. 376 с.
8. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. За редакцією проф. Ф.Д. Заставного. К.: Знання, 2006. 575 с.
9. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання. *Вибрані педагогічні твори*. К.: Либідь, 1997. Кн. 1. С. 171–258.
10. Ткаченко В.В. Історичне краєзнавство: Чернігово-Сіверщина в перше повоєнне двадцятиріччя: Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 215 с.
11. Тронько П. Т. Історичне краєзнавство: Крок у нове тисячоліття: Досвід. Проблеми. Перспективи. К., 2000. 270 с.

12. Ушинський К. Рідне слово. *Вибрані педагогічні твори*: в 2 т. Т. 1. К.: Рад. школа, 1983. С. 121–134.
13. Ясновська Л.В. Навчальний курс «Історичне краєзнавство» у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти: Матеріали та документи*. Київ, 24 травня 2018 р. / Науковий редактор О. П. Реєнт, відповідальний редактор О. А. Удод. К., 2018. С. 64–67.
14. Ясновська Л.В. Особливості викладання обов'язкової навчальної дисципліни «Історичне краєзнавство у старшій школі» на другому (магістерському) рівні вищої освіти. *Матеріали науково-практичної конференції «Восьмі Фльорівські читання»*. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. С. 196–198.

Додаткова:

1. Барановська О.В., Барановський М.О., Смаль В.В., Смаль І.В. Чернігівщина: природа, населення, господарство (комплексне географічне дослідження) – Ніжин: Наука-сервіс, 2000. 180 с.
2. Героїчний епос українського народу. К., 1994.
3. Запаско Я. Ошатність української рукописної книги. Львів, 1998.
4. Караманов О. В. Метод і прийом локалізації подій в організації практичних занять у музеї. *Могілянські читання 2008 року*: зб. наук. праць: Церква і музей: втрати ХХ століття [Нац. Києво-Печер. іст. - культ. заповідник; ред. рада: В. М. Колпакова (відп.ред.) та ін.]. К.: Фенікс, 2009. С. 404–407.
5. Коваль А.П. Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. К., 2001.
6. Мацюк О.Я. Папір та філіграні на українських землях (XVI – початку ХХ ст.). К., 1983.
7. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. К., 1993.
8. Прислів'я та приказки. Взаємини між людьми. К., 1991.
9. Огієнко І. Історія українського друкарства. К., 1994.
10. Савчук О.В. Збереження національної історико-культурної спадщини у контексті краєзнавчого руху кінця 50-х – початку 90-х рр. К., 1997.
11. Словник гідронімів України. К., 1979.
12. Сохань П.С., Ульяновський В.І., Кіржаєв С.М. М.С.Грушевський і Academia. Ідея, змагання, діяльність. К., 1993.
13. Тронько П. Краєзнавство в Україні: здобутки і проблеми (до III з'їзду Всеукраїнської спілки краєзнавців). К., 2003. 125 с.
14. Тронько П.Т. Краєзнавчий рух в Україні: шляхи подальшого розвитку. *Українській історичний журнал*. 2004. № 2. С. 82. 93.
15. Уривалкін О.М. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: КНТ, 2006.
16. Франко З. Хто ми? Звідки родом. К., 1990.
17. Хрестоматія з історії педагогіки. Ч. І. Вітчизняна школа і педагогіка / наук. ред. А.А. Сбруєва. Суми: СДПУ ім. А. Макаренка, 2003. 299 с.
18. Янко М.Т. Топонімічний словник України: словник-довідник. К., 1998.

19. Янко М. Гомін землі. Загадки топоніміки. К., 2000.
20. Ясновська Л.В. Досвід Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка з укладання біобібліографічних покажчиків. *Краєзнавча діяльність бібліотек Чернігівщини*: Збірник матеріалів. Чернігів, 2016.
21. Ясновська Л.В. Науково-краєзнавча експедиція «Історико-культурна спадщина Чернігівщини: проблеми збереження та форми популяризації». *Краєзнавство*. 2018. № 2 . С. 149–152.

Електронний ресурс:

1. Відлуння віків: український пам'яткоохоронний інтернет-ресурс: веб-сайт.
URL: http://pamjatky.org.ua/?page_id=420.
2. Відеоісторія України. Альбом «Історія України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://io.ua/vcc9aad0484735d65b9262342215118f7>
3. Енциклопедія історії України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?encyclp>